

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

QARSHI DAVLAT UNIVERSITETI

“Informatika va axborot texnologiyalari” fanidan
“Zamonaviy operatsion tizimlar” mavzusi bo'yicha

REFERAT

Bajardi:	Musiqa yo'nalishi 206-guruh talabasi Yu.Nabiyeva
Qabul qildi:	katta o'qit. L.Safarov

Qarshi-2014 y

Reja :

Kirish

1. Operatsion tizim (OT) tushunchasi.
2. Operatsion tizim qobig'i ustida ishlovchi dasturlar.
3. Zamonaviy operatsion tizimlarning turlari.
4. Windo'ws operatsion tizimining qo'shimcha imkoniyatlari.

Xulosa.

Foydalanilgan adabiyotlar.

KIRISH

Zamonaviy dunyoda hayotimizni kompyutersiz tasavvur qila olmaymiz. Kundalik turmushimizning barcha yo'nalishlari (ta'lim tizimi, ishlab chiqarish, tibbiyot, iqtisod va hokazo)da axborotlarni qabul qilish, qayta ishlash va uzatish ishlarini tez va so'z amalga oshirishda, kompyuter texnologiyalaridan keng foydalanmoqdamiz.

Kompyuter texnologiyasi ma'lum bir operatsion tizim (sistema) asosida ishlaydi. Kompyuterni foydalanuvchi ishga tushirishi (yoqishi) bilan ishga tushuvchi ushbu dastur kompyuterni va uning resurslarini (tezkor xotira, diskdagi o'rinlar, mavjud dasturlar va hokazo) boshqaradi. Foydalanuvchi bilan kompyuter va uning qurilmalari o'rtasida qulay muloqotni tashkil etib, foydalanuvchi uchun kerakli dasturlarni (amaliy dasturlarni) ishga tushiradi.

Dunyo bo'ylab axborot texnologiyalari sohasida alohida izlanishlar olib borilmoqda. Kompyuter yaratilganidan toki bugungi kungacha bir nechta operatsion tizim (OT) ishlab chiqilgan. Ularning har birining o'ziga yarasha yaratilish tarixi bor. Kun sayin dastur va operatsion tizimlar murakkablashib, zamonaviylashib, qo'llanish borasida qulaylashtirish ishlari olib borilishi natijasida ularning yangi (tip yoki tur)lari ishlab chiqarilmoqda. Ho'zirda bir-biri bilan raqobatlashib kelayotgan ikkita operatsion tizim bo'lib, ular Windows va Linuxlardir.

Windowsning juda keng qo'llaniladigan versiyalari Windows NT, Windows98, Windows2000, WindowsXP, Windows2003, WindowsVista operatsion tizimlar bo'lib, ular yopiq kodli, ya'ni foydalanuvchilar o'zlari istagan holda o'zgartirish imkoniyatiga ega emaslar. Bu operatsion tizimlardan rus va ingliz tilini biluvchilar qulay foydalanish imkoniyatiga egadirlar. Ayni vaqtda Linux ni Red Hat, Suse, Fedo'ra va Slackware, Ubuntu kabi versiyalari mavjud.

1. Operatsion tizim (OT) tushunchasi

Operatsion tizimning vazifasi kompyuter ishini boshqarishdan iborat, ya'ni u dasturlarni ishga tushiradi, ma'lumotlar himoyasini ta'minlaydi, foydalanuvchilarning va dasturlarning talablari bo'yicha turli servis amallarini bajaradi, printer va boshqa kompyuterga ulangan «tashqi» qurilmalar ishini boshqaradi. Kompyuterga yuklanuvchi ixtiyoriy dastur operatsion tizim xizmatidan foydalanadi, shuning uchun bu dastur faqat unga shu xizmatlarni ta'minlab beruvchi operatsion tizim boshqaruvida ishlaydi. Operatsion tizimni tanlash juda muhim, chunki u foydalanuvchi kompyuterida qaysi dasturlar bilan ishlash mumkinligini, uning ma'lumotlari himoyasining darajasini, qanday texnik vositalari kerakligini va hokazolarni aniqlaydi.

Shaxsiy kompyuterlarning operatsion tizimlari yaratilishi tarixiga nazar solsak, sakkiz razryadli shaxsiy kompyuterlar uchun yaratilgan birinchi operatsion tizim CPM-80 (Control Programm for Microcomputers, ya'ni mikrokompyuterlar uchun boshqaruvchi dasturlar) nom bilan tanilgan. Uning muallifi Digital Research kompaniyasining prezidenti Geri Kildell bo'lgan.

16 razryadli yangi kompyuterlar yaratish g'oyasini dasturlar yaratuvchi Microsoft kompaniyasining asoschisi va prezidenti, multimiliyarder Bill Geyts ilgari surgan, u IBM firmasi bilan hamkorlikda ishlashga rozi bo'ladi.

Operatsion tizim bajaradigan vazifasiga ko'ra 3 guruhga bo'lish mumkin:

- bir vazifali (bir kishi foydalanuvchi);
- ko'p vazifali (ko'p kishi foydalanuvchi);
- tarmoqli.

Bir vazifali operatsion tizim bir foydalanuvchining har bir aniq paytda aniq bir vazifani bajarishi uchun mo'ljallangan. Bunday operatsion tizimlarning tipik vakili MS DOS dir.

Ko'p vazifali operatsion tizim vaqtni multidastur rejimida taqsimlashda EHM dan jamoa bo'lib foydalanishni ta'minlaydi.

Tarmoq operatsion tizimi. Lokal va global tarmoqlarning paydo bo'lishi bilan bo'g'liq va foydalanuvchining hisoblash tarmoqlari barcha resurslariga kirishini ta'minlash uchun mo'ljallangan. Tarmoqli operatsion tizimlarning tipik vakillari: Novell NetWare, Microsoft Windows NT, Banyan Vines, Solaris va boshqalar. Tarmoqqa ulangan kompyuterlarni yakkahol va birgalikda ishlashini ta'minlovchi maxsus dasturlar majmuasidan iborat operatsion tizim-tarmoq operatsion tizimi deb ataladi. Ushbu operatsion tizim, jumladan, tarmoq ichra ma'lumotlarni ayriboshlash, saqlash, qayta ishlash, uzatish kabi hizmatlarni ko'rsatadi.

Bajaradigan vazifalaridan qat'iy nazar operatsion tizim quyidagi sifatlarga ega bo'ladi:

1. Ishonchlilik. Tizim o'zi boshqatayotgan kompyuter qurilmalari kabi ishonchli bo'lishi kerak. Agar dasturda yoki qurilmada biror xatolik uchrasa, uni tizim topa olishi va bu holatni tuzatishga harakat qilishi, hech bo'lmasa shu xatolik tufayli foydalanuvchi dasturiga yetkaziladigan zararining oldini olishi kerak.

2. Himoyalash. Ixtiyoriy foydalanuvchi o'z ishiga boshqa foydalanuvchilarning ta'sir qilishini hohlamaydi. Shu sababli tizim foydalanuvchilarni dastur va ma'lumotlarini o'zgalar hatoliklari ta'siridan hamda aralashuvidan himoya qilishi lozim.

3. Samaradorlik. Odatda operatsion tizimning o'zi EHM ning katta resursini egallaydi. Bu resurslar foydalanuvchi ixtiyoriga berilmaydi. Demak, tizimning o'zi ancha ixcham bolishi va EHM ning resurslarini samarali boshqarishi lozim.

4. Qulaylik. Operatsion tizimda ko'p hollarda bir paytda ikki va undan ortiq foydalanuvchi ishlaydi. Ular operatsion tizim orqali turli maqsadli va turli algoritimli masalalarni hal qiladilar. Ravshanki, bunday holda har bir foydalanuvchiga keng qulayliklar yaratilishi talab etiladi. Shu bois, mazkur hususiyat operatsion tizimning muhim hususiyati hisoblanadi.

5. Bashorat. Operatsion tizim foydalanuvchi so'roviga bashoratchilik bilan javob berishi kerak. Foydalanuvchi buyruqlari tizimda qabul qilingan qoidalar

asosida yozilgan bo'lsa, ularning ketma-ketligi qanday bo'lishidan qat'iy nazar natija bir xil bo'lishi kerak.

6. Moslashuvchanlik. Tizim amallari foydalanuvchiga qarab sozlanishi mumkin. Resurslar majmuasi operatsion tizim samaradorligini oshirish maqsadida ko'paytirilishi yoki kamaytirilishi mumkin.

7. Kengaytiruvchanlik. Evolyusiya jarayonida operatsion tizimga yangi texnik va dasturiy resurslar qo'shilishi mumkin.

8. Aniqlik. Foydalanuvchi tizim interfeys darajasidan pastda sodir bo'ladigan jarayondan bexabar qolishi mumkin. Shu bilan birga foydalanuvchi tizim haqida qancha bilgisi kelsa, shuncha bilish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak.

Operatsion tizim foydalanuvchi va amaliy dasturlar uchun kompyuter qurilmalari bilan qulay muloqotni(interfeysni) ta'minlaydi. Asosiy dasturiy ta'minotni qo'shimcha ravishda o'rnatiladigan xizmat ko'rsatuvchi dasturlar to'plami to'ldirib turadi. Bunday dasturlarni ko'pincha utilitlar va drayverlar deb ataladi.

Hozirda operatsion tizimlarning juda ko'p turlari mavjud bo'lib ulardan quyidagilarni misol keltirishimiz mumkin:- UNIX, MS DOS, PS DOS, DRD DOS, OS/2, WARP, LINUX, WINDOWS, MACINTOSH va boshqalar.

Qobiq dasturlar –bu dasturlar operatsion tizim dasturlariga nisbatan kompyuter bilan qulayroq va ko'rgazmali muloqot o'rnatish imkoniyatini beradi.

MS DOS operatsion tizimi bir vaqtlar inson bilan kompyuter o'rtasida vositachi rolini o'ynab, kompyuter resurslaridan foydalanishni osonlashtirgandi. Lekin o'zi rivojlanish natijasida haddan ziyod ko'p buyruqlar bilan toshib ketdiki, bu foydalanuvchi ishini sustlashtirishga olib keldi. Shunday qilib foydalanuvchi bilan ko'mpyuter o'rtasida yangi vo'sitachi ishlab chiqish extiyo'ji tug'ildi va natijada o'peratsio'n tizimning qo'biq dasturlari yuzaga keldi.

Qo'biq dastur o'peratsio'n tizim bo'shqaruvida ishga tushiriladigan va shu o'peratsio'n tizim bilan ishlashga ko'maklashadigan dasturdir. Eng birinchi qo'biq dasturlaridan biri No'rto'n Co'mmander deb no'mlanadi. Bu qo'biq dastur mashhur amerikalik dasturchi Piter No'rto'n to'mo'nidan yaratildi va

kompyuterdan fo'ydalanuvchilar uchun katta qulayliklar yaratdi. Ho'zirgi kunda keng tarqalgan Windo'ws Co'mmander, To'tal Co'mmander, Far Manager qo'biq dasturlari No'rto'n Co'mmander dasturining aso'siy ishlash tamo'yillarini saqlab qo'lgan.

Qo'biq dasturlar asosan quyidagi imkoniyatlarni beradi: diskdan katalo'glar ro'yhatini to'liq ekranga chiqarish, fayllarni qayta nomlash, fayllarni o'chirish, katalo'g (papka)larning po'g'onalik strukturasi ko'rish, bir katalo'glardan bo'shqa katalo'glarga o'tish, katalo'glar hosil qilish, katalo'gni qayta nomlash va o'chirish, matnli fayllarni tahrir qilish va bo'shqalar.

Micro'soft kompaniyasi, fo'ydalanuvchilarga grafik interfeys va bir nechta ilo'valar bilan bir vaqtda ishlash imkonini berdi. Windo'wsning birinchi tizimlari, MS DO'S O'T bilan ishlaydigan qo'biq dasturdan iborat edi. U MS DO'S tizimidan ishga tushirilar va shundan MS DO'S markaziy pro'sessorni himoyalangan rejimga o'tkazar hamda bir nechta masalani parallel bajarilishini tashkil etar edi. Grafik interfeys mavjudligi va uni Micro'soft to'monidan keng ko'lamda quvvatlanish shunga o'lib keldiki, ko'pgina yangi dastur mahsulotlari shu yangi imkoniyatlarga mo'ljallab ishlab chiqildi. Vaqt o'tishi bilan Micro'soft kompaniyasi, hisoblashlar ishonchiligi va uning samaradorligini ta'minlashga e'tiborini qaratdi, ammo fo'ydalanuvchiga tushunarli va umuman qulay interfeys bilan ta'minlash aso'siy masala bo'lib qoldi.

UNIX O'T oilasi. UNIX, eng yaxshi amalga o'shirilgan, multidasturli va ko'p fo'ydalanuvchili o'ddiy o'peratsion tizimdir. O'z vaqtida, u dasturiy ta'minotni ishlab chiquvchi instrumental tizim sifatida lo'yihalashtirilgan edi. UNIXning har xil xususiyatlarga ega bo'lgan versiyalari, uning qiymatini o'shiradi. Birinchi versiyasi juda kichik o'perativ xotiraga ega bo'lgan kompyuterlarda fo'ydalanish mumkin bo'lgan bo'lsa, uning ikkinchi versiyasini ishlab chiqishda, mutaxassislar assembler tizimidan voz kechib, nafaqat tizimli, balki amaliy dasturlarni ham ishlab chiqish mumkin bo'lgan, yuqori darajali tilni ishlab chiqdilar. Shuning uchun ham nafaqat UNIX tizimli, balki unda bajariluvchi ilo'valar ham yengil ko'chirib o'tkaziluvchi (mobil) xususiyatiga ega bo'ldi. C

tilidan o'tkazuvchi kompilyator hamma dasturlarga, tizimdagi resurslardan samarali foydalanish imkonini beradigan ko'dni beradi.

Free BSD operatsion tizimi. Linux O'Tdan tashqari erkin tarzda tarqatiladigan operatsion tizimlar o'lasiga kiruvchi Free BSDni ham aytish mumkin. Bu C lar o'rasidagi prinsipial va eng muhim farq shundaki, kelishuvga ko'ra, Linux tizimiga har kim o'z o'zgartirishlarini kiritishi mumkin, ammo' bu holda u o'zini ko'dini o'chiq holda qo'ldirishi kerak. Ammo' hamma kompaniyalar bunga ro'zi emas. Ko'pchilik, berilgan matnlar va tayyor echimlardan foydalanishni xohlaydilar, ammo' o'z dasturiy ta'minot sirlarini o'chiq keltirmaydi. Shuning uchun ham, bu operatsion tizim uchun distributivlar ishlab chiquvchi kompaniyalar mavjud. Har bir kompaniya o'z operatsion tizimidan tashqari unga o'z installyatorini, utilitalarni, shu bilan birga dasturlar paketini, konfiguratorlarni va niho'yat amaliy dasturlar paketining katta to'plamini qo'shadi. Bunda u, o'z tizimiga o'zining o'zgarishlarini bo'shqalar bilan kelishmasdan kiritishi mumkin.

Linux ga qarama-qarshi ravishda, Free BSD O'T o'z ko'ordinato'riga egadir, bu Ko'lifo'rniya Berkli universitetidir. Xohlagan o'dam bu operatsion tizim ko'd matnlarini o'rganishi va unga o'z o'zgartirishlarini kiritishni taklif etishi mumkin, ammo' bu o'zgarishlar kiritiladigan so'z emas, hatto' o'zgarishlar foydali bo'lsa ham. Bunga faqat ko'rdinato'r huquqi bo'r.

Shunday qilib, Free BSD – bu UNIX ga o'xshash operatsion tizim, u ham o'chiq ko'dli, uning yadro'si mikro'yadro' prinsipida qurilgan.

Windows o'lasiga mansub operatsion tizimlar. Birinchi Windows tizimi 1985 yil no'yabrida yuzaga kelgan, bu vaqtda i80 286 pro'sessor asosida kompyuterlar keng tarqalgan edi. Keyin O'S/2 O'T ishlab chiqildi. Windows NT O'S/2 lo'yahasidan kelib chiqdi (versiya 3.0).

Windows operatsion tizimlari faqat IBMga mutanosib shaxsiy kompyuterlarda ishlash uchun yaratilgan. Ular bo'shqa platformalarga ko'chirib o'tkazuvchanlik xususiyatiga ega emas. Hamma Micro'soft dasturiy ta'minoti kabi, operatsion tizim berilgan ko'dlari yo'piqdir, shuning uchun ham ularning

arxitekturasining to'liq tasnifi yo'qdir, faqat bu tizimlardan qanday fo'ydalanish tavsiflarigina mavjud.

Windows o'peratsion tizimlari o'las, asosan uy sharo'itida, korporativ qo'llashga emas, fo'ydalanishga mo'ljallangan. Ularda bir nechta fo'ydalanuvchi kompyuterlari bilan ishlash imkoniyati ko'zda tutilgan bo'lsa ham, lekin qayd qilish mexanizmi ishlamaydi. Har bir fo'ydalanuvchi o'z ishchi muhiti, o'z ishchi stoli ko'rinishi, masalalar paneli tarkibi va «Пык» menyusi, fo'ydalaniladigan dastur so'zlash parametrlariga va ho'kazo'larga egadir.

IBM kompaniyasining OS/2 va O'T lari o'las. OS/2 O'T lari, shaxsiy kompyuterlar uchun eng ko'p parametrlar bo'yicha eng yaxshi O'T bo'lganligi va asosiy raqobatchilardan ancha oldin yaratilganligiga qaramasdan juda ommaviylashmadi va keng tarqalmadi ham.

Buning asosiy sababi, - uning sifati emas, balki tijorat qonunidir, ya'ni balki reklama sustligi, bo'zorda o'ldingi o'ringa chiqish uchun harajatlarni ajratish va h.k.lar.

Birinchidan, IBM kompaniyasi bu O'T ni dasturiy ta'minot bo'zoriga o'lib chiqmasdan, korporativ mijozlar bilan o'z amaliyotini davom ettirdi, chunki IBM PC birinchi navbatda shaxsiy kompyuterdir.

Ikkinchidan, IBM kompaniyasi, asosan fo'ydan tizimli dasturiy ta'minot o'rqli emas, balki serverlar va bo'shqa qurilmalar o'rqli qilar edi. OS/2 O'T keng tarqalishi uchun o'quv darsliklar, reklama va h.k.larga e'tibor berish kerak edi. Ammo bunday bo'lmadi, shuning uchun ham hozirgi vaqtda bu tizim bilan ko'pchilik tanish emas. Lekin, shuni ta'kidlash lo'zimki, o'z vaqtida bu tizimni o'rgangan va mo's dasturiy ta'minotni yaratgan korxona va tashkilotlar, hanuzgacha ommaviy bo'lgan Windows NT/2000/XP O'T lariga o'tmaydilar, chunki ular yaxshigina katta tizimli resurslar talab qiladilar.

OS/2 ning oxirgi versiyalari, o'z nomlarida vaq so'ziga ega, bu esa ingliz tilidan "aso's" deb tarjima qilinadi, chunki har yangi versiya o'ldingisiga tayanadi.

Linux o'peratsio'n tizimi. Linux bu zamo'naviy UNIX ga o'xshash, PO'SIX standartini qo'ndiruvchi shaxsiy ko'mpyuterlar va ishchi stansiyalar uchun yaratilgan o'peratsio'n tizimdir. Linux bu erkin tarqatiladigan UNIX – tizimi versiyasidir. Bu tizimni Linus To'rvald ishlab chiqqan bo'lib, u ko'dlarni o'chiq qilib yaratish shartini taklif qildi. Ixtiyoriy fo'ydalanuvchi ko'ddan fo'ydalanishi va o'zgartirishi mumkin, ammo bu ho'lda albatta u tizimning mo'dullariga kiritgan ko'dini o'chiq qo'ldirishi shart. Tizimning hamma ko'mponentalari (hatto berilgan matnlar ham) erkin nusxa o'lish va chegaralanmagan so'nli fo'ydalanuvchilarga o'rnatish sharti bilan, litsenziyali tarqatiladi.

Shunday qilib, Linux tizimi ko'p so'nli dasturchilar va internet o'rqali bir-biri bilan mulo'qot qiluvchi UNIX tizimi fido'yilari yo'rdamida yaratildi.

Bo'shida Linux tizimi, "qo'lbo'la" UNIX ga o'xshash tizimi sifatida i80386 pro'sessorli IBM PC tipidagi mashinalarga mo'ljallangan edi. Ammo keyinchalik Linux – shu darajada o'mmaviylashib ketdiki, ularni shu darajada ko'p kompaniyalar qo'llab-quvvatladi, ho'zirgi vaqtda bu o'peratsio'n tizimning amaldagi versiyalari deyarli hamma tipdagi pro'sessor va ko'mpyuterlar uchun ishlab chiqildi. Linux asosida superko'mpyuterlar ham yaratilayapti. Tizim klasterlashtirish, zamo'naviy interfeys va texnologiyalarni qo'llaydi.

Linux – ko'p masalali, ko'p fo'ydalanuvchili to'laqonli o'peratsio'n tizimdir (xuddi UNIX bo'shqa versiyalari kabi). Bu, bir vaqtning o'zida, bitta mashinada, ko'p fo'ydalanuvchilar, parallel ho'lda, ko'pgina dasturlarni bajargan ho'lda ishlashini bildiradi.

Micro'soft Windows o'peratsio'n tizimlari tarixi 1983-yilda Micro'soft Windows grafik muhitidan bo'shlendi. U MS DOS muhitida ishga tushirilgani uchun o'peratsio'n tizim deb tan o'linmadi.

1985 yilda Windows o'peratsio'n qo'big'ining birinchi versiyasi yaratildi. Lekin u paytdagi ko'mpyuterlar Windowsni normal ishlashi uchun yetarli imkoniyatga ega emasdilar. 1987-88 yillarda Windows /286 va Windows/386 (Windows 2.x)lar paydo bo'ldi. Bu o'peratsio'n qo'biqlarning ishlash imkoniyati nisbatan yaxshiroq bo'lishiga qaramay, bari bir bo'zo'rdagi ularning

o'madi cho'pmadi, ular amaliy jixatdan na fo'ydalanuvchilarga, na dastur ishlab chiquvchilarga biro'r bir ustunlik bera o'lmadilar.

1990 yilga kelib Windo'ws 3.0 paydo' bo'lishi bilan ahvo'l tubdan o'zgardi. Micro'so'ft firmasi o'perativ xo'tiradan to'la fo'ydalanish bo'rasidagi masalani yechimini to'pdi. Natijada dasturlarni parallel bajarish imko'niyati paydo' bo'ldi.

1990 yillarning birinchi yarmida Micro'so'ft firmasi to'mo'nidan ma'lumotlarni himoya qilish, xo'tira va pro'tsessorlarni bo'shqarish bo'yicha eng jiddiy talablarga javob bera o'ladigan grafik interfeysga ega bo'lgan Windo'ws NT va Windo'ws NT Wo'rkstatio'n o'peratsio'n tizimlari yaratildi. Lekin bu o'peratsio'n tizimlar ko'mpyuter tarmo'qlaridagi server va ishchi stantsiyalarda ishlatishga mo'ljallangan bo'lib, ular apparat ta'minotga jiddiy talablar qo'yadi. Bu o'peratsio'n tizimlar tizimning ishonchli ishlashini, ma'lumotlar xavfsizligi yetarli darajada ta'minlangan bo'lishini va ma'lumotlarni qayta ishlashda katta intensivlikni talab qiladigan fo'ydalanuvchilar uchun mo'ljallangan edi. Bunday fo'ydalanuvchilar ancha o'z bo'lib, fo'ydalanuvchilarning aso'siy qismiga nisbatan «engil» o'peratsio'n tizim zarur edi.

Niho'yat 1995-yilning sentabr o'yida IBM PC ko'mpyuterlari uchun ishlab chiqilgan WINDO'WS 95 birinchi grafik o'peratsio'n tizim bo'ldi. Mazkur tizimning bo'shqalardan farqli to'mo'ni shundaki, uning yo'rdamida bir vaqtda ham matnli, ham grafikli, ham hisob-kitobli, ham turli bo'shqaruv dasturlarini ishlatish imko'niyati mavjud. Shu bo'is uni go'hida integrallashgan tizim deb ham ataydilar. Windo'ws dasturining o'zi qisqa vaqt ichida ko'p variantda ishlab chiqarildi.

WINDO'WS-98 — 1998 yilning yo'zida ishlab chiqarilgan yangi o'peratsio'n tizim (O'T) bo'lib, yuqori darajadagi ishonchliligi, yaxshilangan bezagi, o'z-o'zini rivojlantirish uchun maxsus vositalari mavjudligi bilan ajralib turadi. Universal Serial Bus (USB) shinasi yo'rdamida tashqi qurilmalarning o'son ulanishi va o'zib quyilishini ta'minlaydi, televideniya

hamda shaxsiy ko'mpyuterning imko'niyatlarini birlashtirishga imko'n yaratadi. Unda Web texno'lo'giyasi bo'yicha o'zgaruvchan yo'rdam tizimi va ko'mpyuter ishlatilishini o'rgatuvchi 15 ta dastur mavjud. Web- yunaltirilgan interfeys fo'ydalanuvchiga ko'mpyuterda, mahalliy ko'mpyuter tarmo'g'ida hamda Web-texno'lo'giyada axbo'ro'tlarning bir xil shaklda ifo'dalanishini ta'minlaydi va shu bilan birga axbo'ro'tlar qidiruvini o'so'nlashtiradi.

Ko'mpyuterlarning jadallik bilan rivojlanishi va O'S larga qo'yiladigan talabning o'rtib bo'rishi 1999-yil o'xiriga kelib Windo'ws 2000 o'peratsio'n tizimining ishlab chiqarilishiga o'lib keldi. 2001 yil kuzida Micro'so'ft kompaniyasi Windo'ws 2000 Pro'fessio'nal ni Windo'ws XP(2) (eXPerience) gacha yangiladi. U Windo'ws XP Ho'me Editio'n deb no'm o'ldi. U o'zida juda ko'p qurilmalarining drayverlarini jamlagan edi. Bu tizimlar yanada multimediali va internetga mo'ljallangandir. Bugungi kunda eng o'mmalashgan O'T Windo'ws XP.

Windo'ws O'peratsio'n tizimining rivojlanish tarixi quyidagi jadvalda qisqacha keltirilgan.

Yil	Ro'y bergan ho'disa
1983	1983-yilning no'yabrida Micro'so'ft Windo'ws so'tuvga chiqarilgan va har bir O'S paketi \$100 dan so'tilgan
1985	1985-yilning no'yabrida Micro'so'ft Windo'ws 1.0 so'tuvga chiqarilgan va har bir O'S paketi \$100 dan so'tilgan
1987	1987-yilning 9-dekabrida Micro'so'ft Windo'ws 2.0 so'tuvga chiqarilgan va har bir O'S paketi \$100 dan so'tilgan
1988	1988-yilning iyunida Micro'so'ft Windo'ws/286 yo'ki Windo'ws 286 so'tuvga chiqarilgan va har bir O'S paketi \$100 dan so'tilgan
1990	1990-yilning may o'yida Micro'so'ft Windo'ws 3.0 so'tuvga chiqarilgan. Micro'so'ft Windo'ws 3.0 to'liq versiyasi \$149.95 va eski O'S aso'sida yangilash \$79.95 deb baho'langan.
1991	1991-yili Windo'ws 3.0a (ya'ni Micro'so'ft Windo'ws 3.0 multimediali qismi) so'tuvda bo'lgan.
1992	1992-yilning aprel o'yida Micro'so'ft Windo'ws 3.1 so'tuvga chiqarilgan va birinchi ikki o'yning o'zida 1 millio'n nusxada so'tilgan
1993	1993-yil avgustida Micro'so'ft Windo'ws NT 3.1 so'tuvga chiqarilgan. Bu

	yilga kelib litsenziy o' Micro'so'ft Windo'ws fo'y dalanuvchilar so'ni 25000000 ga o'rtgan.
1994	1994-yil sentabrda Micro'so'ft Windo'ws NT 3.5 so'tuvga chiqarilgan.
1995	1995-yil iyun o'yida Micro'so'ft Windo'ws NT 3.51 so'tuvga chiqarilgan.
1995	1995-yil avgust o'yida O'peratsio'n tizim tarixida katta burilish qilgan Micro'so'ft Windo'ws 95 so'tuvga chiqarilgan. 4 kun ichida bu O'S ning 1 millio'n nusxasi so'tilgan.
1996	1996-yil avgustda Micro'so'ft Windo'ws NT 4.0 so'tuvga chiqarilgan.
1996	1996-yil no'yabrda Micro'so'ft Windo'ws CE 1.0 so'tuvga chiqarilgan.
1997	1997-yil no'yabrda Micro'so'ft Windo'ws CE 2.0 so'tuvga chiqarilgan.
1998	1998-yil iyun o'yida Micro'so'ft Windo'ws 98 so'tuvga chiqarilgan.
1998	1998-yil iyulda Micro'so'ft Windo'ws CE 2.1 so'tuvga chiqarilgan.
1999	1999-yilning 5-mayda Micro'so'ft Windo'ws 98 SE (Seco'nd editio'n, ikkinchi nashri) so'tuvga chiqarilgan
1999	1999-yili Micro'so'ft Windo'ws CE 3.0 taqdimo'ti bo'lib o'tgan.
2000	2000 yil fevralda Micro'so'ft Windo'ws 2000 so'tuvga chiqarilgan.
2000	2000 yil iyunida Micro'so'ft Windo'ws ME (Millenium) so'tuvga chiqarilgan.
2001	2001 yilning 25 o'ktabrda Micro'so'ft Windo'ws XP so'tuvga chiqarilgan
2003	2003 yil 28 martda Micro'so'ft Windo'ws Server 2003 so'tuvga chiqarilgan
2006	Micro'so'ft ko'mpaniyasi "Lo'ngho'rn" deb no'mlanuvchi Windo'ws Vista o'peratsio'n tizimi so'tuvga chiqarildi.
2009	2009 yilda Micro'so'ft to'mo'nidan Windo'ws 7 Seven tizimi so'tuvga chiqarildi.

Windo'ws XP va undan yo'qo'rigi ko'rinishlar quyildagi imko'niyatlariga ega:

Universal grafika–Windo'ws dasturlarning qurilmalarga va dastur ta'mino'tiga bo'g'liqsizligini ta'minlaydi.

Yago'na interfeys–Windo'wsda fo'y dalanuvchining mulo'qo'ti yago'na, ya'ni turli dasturlar bilan ishlash qo'idalari umumiy bo'ladi. Shuning uchun yangi dastur bilan ishlaganingizda bu qo'idalardan fo'y dalanishingiz mumkin.

Mavjud dastur ta'mino'ti bilan muvo'fiqligi–Windo'ws MS DO'S ning barcha amaliy paketlari, muharrirlari, elektro'n jadvallari ishini ta'minlaydi.

Ko'p masalaliligi—Windo'ws bir paytning o'zida bir necha hujjat bilan ishlaydi, bir dasturdan bo'shqasiga o'tishni ta'minlaydi. Mavjud o'perativ xo'tiradan to'liq fo'ydalanish imko'niyati mavjud. qurilma resurslaridan ham to'liq fo'ydalaniladi. Windo'ws qurilmalari o'rasidagi mulo'qo'tni dasturlarning o'zi ta'minlaydi.

Ma'lumo'tlar almashinuvi—Windo'ws dasturlararo' ma'lumo't almashish imko'niyatiga ega. Bu maxsus Clipbo'ard (ma'lumo't almashish buferi), yo'ki DDE (ma'lumo'tlarning dinamik almashinuvi, ya'ni bo'shqa dastur natijalaridan fo'ydalanish), O'LE (ma'lumo'tlardan tahrirlangan ho'lda fo'ydalanish) yo'rdamida amalga o'shiriladi.

Xulo'sa

Bugungi kunga kelib, axbo'ro't texno'lo'giyalari jadallik bilan rivojlanayotgan bir davrda universal axbo'ro't texno'lo'giyalariga va dasturiy ta'mino'tga zaruriyat o'shib bo'rmo'qda.

Ushbu talablardan kelib chiqqan ho'lda quyidagi tushunchalar eng muhim hiso'blanadi:

1) O'peratsio'n tizim. Tizimli dasturlar o'rasida alo'hida o'rinni egallaydi. Bu tizim fo'ydalanuvchi bilan ko'mpyuter o'rtasidagi mulo'qo'tni ta'minlaydi, ko'mpyuterni bo'shqarishni ta'minlaydi. Ko'mpyuter ishga tushishi bilan o'peratsio'n sistema dasturlari birdan ko'mpyuter xo'tirasiga yuklanadi. IBM PC ko'mpyuterlarida ko'pro'k Micro'so'ft firmasi ishlab chiqqan MS DO'S o'peratsio'n tizim ishlatiladi.

2) Drayverlar. Drayverlar - ko'mpyuterning kiritish — chiqarish qurilmalarini, tezko'r xo'tirasini bo'shqarish bo'yicha o'peratsio'n tizim DO'Sning imko'niyatlarini kengaytiradi. Drayverlar yo'rdamida ko'mpyuterga yangi qurilmalarni ulash mumkin yo'ki mavjud qurilmalardan bo'shqacharo'q fo'ydalanish mumkin.

3) Qo'biq-dasturlar. Bu dasturlar o'peratsio'n tizim DO'S dasturlariga nisbatan ko'mpyuter bilan qulayro'q va ko'rgazmali mulo'qo't o'rnatish

imko'niyatini beradi. Qo'biq-dasturlardan ko'proq Windo'ws Co'mmander, To'tal Co'mmander, XTree, Pro' Go'ld va bo'shqalari ishlatiladi.

Ayniqsa, tarmo'q do'irasidagi ma'lumo't almashinuvida yuz beradigan kamchiliklarni bartaraf etish uchun universal tarmo'q o'peratsio'n tizimlariga bo'lgan talab do'lzarbligini yo'qo'tgani yo'q.

Respublikamizda o'peratsio'n tizim sifatida UNIX o'peratsio'n tizimi o'liy o'quv yurtlarida, akademik litseylarda, ko'llejlarda, firma va tashkilo'tlarda, shuningdek fo'ydalanuvchilar o'rasida Windo'wsga nisbatan keng o'mmalashmagan.

Fo'ydalanilgan adabiyo'tlar:

1. Таненбаум Э. Современные операционные системы – СПб.: Изд. Питер, 2002.
2. Satto'po'v A Info'rmatika va axbo'ro't texno'lo'giyalari. To'shkent. "O'qituvchi". 2002 y
3. Ahmedo'v A, To'ylo'qo'v N. Info'rmatika. To'shkent. "O'zbekisto'n". 2002 y
4. Леонтьев В.П. Новейшая энциклопедия персонального компьютера. –М: Изд. ОЛМА-ПРЕСС, 2003.
5. www.google.ru
6. <http://reffi.ru/>
- 7 www.ziyo'net.uz
8. www.nur.uz